సాదమయత్రీయము

గ్రంథకర్త,
చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహము

Nanda, The Pariah Saint

నందచరిత్రము.

అను

మాలయోగి కథ.

గ్రంథకర్త:
చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహము.
రాజమండ్రి.

శ్రీ చింతామణీ ముద్రాక్షరశాలయందు
ముద్రింపఁబడియె.
1938.

సర్వస్వామ్యములు
గ్రంథకర్తవి.

వెల
0—4—0.

మూడవ కూర్పు
1000 ప్రతులు.

ప్రకాశకులు
కొల్లూరి సుబ్రహ్మణ్యం.

వలయువారు:—
శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వర బుక్ డిపో,
రాజమండ్రి.

శ్రీ

నందచరిత్రము.

అను

మాలయోగికథ.

భగవద్భక్తు లన్ని జాతులలో నన్ని వర్గములలో నున్నారు. సకలధర్మద్రోహులగు రాక్షసులలోను ధర్మరక్షకులగు దివ్యుల లోను వేదవిదులగు బ్రాహ్మణులలోను మృగప్రాయులై మూర్ఖులగు చండాలురలోను బరమభాగవతోత్తములు జన్మించినట్లు మనపురాణములయందుఁ గథలు గలవు. ఈశ్వర భక్తి కలుగుటకు సత్వగుణమే ప్రధానముగాని వర్ణము ప్రధానముగాదు. కర్మలచేతను గుణములచేతను గేవలము చండాలు రనఁదగినవారు బ్రాహ్మణులనిపించు కొనఁదగినవారు చండాలురలోననేకులుగలరు. ఈచిన్నకథకు నాయకుఁడైన నందుఁడీకడపటితెగలోఁ జేరినవాఁడు.

ఆర్కాటుజిల్లాలో ఆధనూరను నొక చిన్నగ్రామము గలదు. ఆపల్లియలో నొక మాలకుటుంబమున రమారమి

యాఱువందలయేండ్లక్రిందట నొక బాలుఁడు జన్మించెను. తలిదండ్రు లాతనికి నందుఁడను పేరు పెట్టిరి. ద్రవిడభాషలో నతఁడు తిరునాళ్లై పోవారను పేరం బరగుచుండు. ఆపే రతని కేలఁగలిగెనో చదువరులు ముందుముందు గ్రహింపఁ గలరు. మనదేశమున మాలవాండ్ర స్థితి యెట్లున్నదో చెప్ప నక్కఱలేదు. వారి యిప్పటి స్థితియే మిక్కిలి శోచనీయముగ నున్నదిగదా? వారి వెనుకటి స్థితినిగూర్చి వేరే వర్ణింపవల యునా? అగ్రజాతులగు బ్రహ్మ క్షత్రియ వైశ్యులసమీ పమునకు మాలవాండ్రు రాఁగూడదు. కొన్ని తావులలో మాలవాని నీడయైన బ్రాహ్మణునిమీఁద పడరాదఁట. దక్షిణ దేశమున మాలవాండ్రు పల్లెటూళ్ళలో వీథులనడుమనుండి నడువగూడదు. నడువఁదగిన వీథులనుండియైన వాఁడు నడచి నంతసేపు "నేను మాల నేను మాల" నని గట్టిగ నర చుచు పోవలయును. వారి కేవిధమైన విద్యయులేదు. ఇప్పు డిప్పుడు కొంచెమాస్తి వారు సంపాదించుకొనుచున్నారు గాని పూర్వకాలము వారి కాస్తి యనుమాటయే లేదు. ఎవఁడైన ప్రజ్ఞావంతుఁడున్నను శాస్త్రమునుబట్టి చండాలుఁ డాస్తి సంపాదింపఁ గూడదు. కాఁబట్టి వారగ్రవర్ణములవారివద్ద నెల్లప్పుడు పాలేరుతనములు చేసి యజమానులు ధర్మభి క్షముగ నిచ్చు ధాన్యమును స్వీకరించి పొట్టలు పోసికొనవల

సినవారు. పాలేరులను పేరె కాని మాలవాండ్రు పై వర్ణములవారివద్ద నిశ్చయముగ బానిసలని చెప్పవచ్చును. అన్నివిధములచేత నిట్టి యధమస్థితిలో నున్నమాలల కులమునందె నందుఁడు జన్మించెను. అతని వంశము తక్కిన చండాలవంశములకంటె నేవిధముచేతను గొప్పదికాదు. అతని పుట్టిన తావు తక్కినమాలల జన్మస్థానమువంటిదె. మాలపల్లెలు సాధారణముగ నూరుబైఁట నుండునుగదా. అన్నియును మట్టి చుట్టుగుడిసెలెకాని యిల్లని చెప్పఁదగిన దందొక్కటియు నుండదు. ఆగుడిసెలైన సరిగాఁ దీర్చికట్టకపోవుటచే నాగూడెమున నడచుటకు వీలైనవీధులుండవు. మఱియు నచ్చటనే మూల చూచినఁ గడుపులోఁ బ్రేవులు సయితము వెడలిపోవునట్లు వమనములు దెప్పించుదుర్వాసనలుండును. ఏచాయఁగను గొన్న పెంటపోగులు కుండపెంకులు చింకిచాపలు గుడ్డపేలికలు తోలుముక్కలు గొడ్డెముకలు మిక్కిలి యసహ్యముగఁ గనఁబడుచుండును. ఏవంకఁ జూడ్కులు ప్రసరించిన నూరపందులు కోళ్ళు కుక్కలు దిగంబరులై యెండకుమాడిన పిల్లలు సగము దిగంబరులగు స్త్రీపురుషులు దృష్టిపథమునఁబడుదురు. ఏదెస చెవియొగ్గి విన్నఁదప్పద్రాగిన స్త్రీపురుషుల కలహములు కుక్కకూతలు పిల్లలయేడ్పులు కాకుల యరపులు వినఁబడుచుండును. ఇట్టి గూడెములోనే నందుఁడు న్మించెను.

పుట్టినతావునుబట్టియు వంశమునుబట్టియుఁ దలిదండ్రు లఁబట్టియుఁ జూడ నందుఁడు యోగియగుటకు వీలులేదు. మఱియు నిరంతరము పోలేరమ్మ గంటాలమ్మ మొదలగు గ్రామదేవతల గుళ్ళకుఁ బోయి యాదేవతలకుఁ గల్లు మాంసముఁ నైవేద్యముపెట్టి మేఁకలను గొఱ్ఱెలను బలియిచ్చి కొలుచుటయేకాని సత్వగుణప్రధానముగ నిశ్చలభక్తితో నీశ్వరుని యర్చించుట నందుఁడుగాని వానిపూర్వులుగాని యేనాడును జూచియైన నెఱుంగరు. అట్లుండ వేదశాస్త్రాధ్యయనముఁ జేసి పరమనిష్ఠాగరిష్ఠులగు బ్రాహ్మణులకైన దుర్లభమైన యంతటి పరమభక్తి యాచండాల బాలున కెట్లలవడినదో పరమేశ్వరుఁ డెఱుఁగవలయునుగాని నరుఁ డెఱుంగుట యసాధ్యము. నందుఁడు చిన్నతనమందుఁ దక్కిన చండాల బాలకులవలెఁగాక యాటపాటలలో సైతము నీశ్వరభక్తియే ప్రకటించుచుండువాఁడు. తోడిబాలురు చాలమంది గంతులువేయుచు నాడుచుండ నతఁడు వారితోఁగూడకకొందఱిం దనవెంటఁ బెట్టుకొని మట్టితెచ్చి దేవునిబొమ్మలుచేయుచుండును. దేవుఁడు నల్లని శరీరము పెద్దమీసములు జరీతలగుడ్డ చేతిలో నొక గొడ్డలి గలిగి యెత్తుచెప్పులజోడు తొడిగికొని యుండునని వాని యభిప్రాయమగుటచే నతఁడు చిన్ననాట చేసిన విగ్రహములన్నియు నల్లె యుండెనఁట. విగ్రహము

లుచేసి వానికిఁ బ్రదక్షిణములు గావించి యతఁడు మఱికొం
దఱు బాలభక్తులు గలిసి పాటలు పాడి యావిగ్రహముల
నూరేగించి యుత్సవములు సేయుచువచ్చిరి. ఇదియే యాత
ని బాల్యవినోదములు.

ఆధనూరుగ్రామమున బ్రాహ్మణగృహముల సమీ
పమున నొక శివాలయము గలదు. దాని గోపురము గుం
డ్రముగను మిక్కిలి సుందరముగ నుండును. ఆగోపురమన్న
నందునకుఁ బరమప్రీతి. అతఁడు మాలఁడు గావున దగ్గరకు
బోయి చూచుటకు వీలులేక దూరముననుండియే యాగోపు
రముయొక్క యౌన్నత్యము సౌందర్యము శిల్ప చమత్కృ
తి చూచిచూచి తనివి తీరక మఱిమఱి చూచి తనలోఁదా
నుమురియుచుండును. గ్రామమందు స్వస్తివాచనములతోడను
తూర్యధ్వనులతోడను కాగడాలతోడను భజనలతోడను
శివున కూరేగింపుటుత్సవములు జరుగుచుండ నందుఁడు మా
లబాలురను బోగుచేసికొని పరుగుపరుగున గ్రామముకడకు
బోయి కడుదవ్వుననుండియే యాయుత్సవము చూచి పర
మానందము నందుచుండును. వేదముమీఁదను వేదముచదు
వు బ్రాహ్మణులయెడలను దేవాలయములయెడలను వానికి స
హజముగ మిక్కిలి భక్తి గలదు.

ఆభక్తికిఁ దోడుగ వాని హృదయమున నీశ్వరభక్తి యంకురించెను. అందుచేత నతఁడు భగవంతుని మెప్పించుటకేమంచిపని చేయఁగలనాయని వితర్కింపఁదొడఁగెను. జాతి యెంచినఁ గడు నీచుఁడు. స్థితి యెంచినఁ గడుఁ బేదయగుటచే నతఁడు భగవంతున కేవిధమైన కైంకర్యము చేయఁజాలనందుకుఁ దద్దయు విచారించుచుండ నొకనాఁడు వాని మనంబున నొక యుపాయము తట్టెను. కులమున చండాలుఁడగుటచే స్వామివద్ద వాయించుఢోళ్లకు వీరణములకుఁ గావలసిన చర్మములు దానుస్వయముగఁ దెచ్చి బాగుచేసి యుచితముగ వాద్యములు సేయువారి కిచ్చుట. యుత్తమమైన భగవత్సేవయని వానికిఁ దోఁచెను. ఈయూహ తట్టినతోడనే యతడు దిగ్గునలేచి మహానందభరితుఁడై "నాతో స్వామి మాటలాడినాఁ" డని యందఱితోఁ జెప్పెను. ఎల్లయప్పుడు మనస్సున భగవంతుని ధ్యానించు సత్పురుషులకు దేవుఁడు ప్రత్యక్షమైనట్లు మాటలాడినట్లు పరవశత్వముచేత భ్రమ కలుగుచుండును. అట్లే నందునకును భ్రమగలిగియుండవచ్చును. ఆ యూహ తోఁచినతోడనే యతఁడు గూడెమునకుఁ బోయి చర్మములుసంపాదించి తడిపి మెత్తగజేసి వాద్యములుసేయు మంగలివాండ్ర కుచితముగ నిచ్చెను. అది మొదలు చర్మముల పేరు చెప్పిన వాని యొడలుప్పొంగుచుండును. తీరికయైనప్పుడెల్ల చర్మములు బాగుచేయుటయే పనిగ నతఁడన్యవ్యాపారమును మానియుండెను.

ఈనందునకు మిత్రులగు మాలపిల్లలింక ననేకులుం డిరి. వారిపేరు లిప్పుడెవ్వరికిం దెలియవు. నందుఁడా బాలు రకు భగవత్కీర్తనలుచెప్పి తాను వారుఁ గీర్తనలుపాడుచు మేన భస్మము పూసికొని భజనలు చేయుచుందురు. నందుఁ డు చిన్ననాటనుండియు నొక బ్రాహ్మణుని పొలములోఁ బనిసేయుచుండెను. ఒకనాఁడు పనిముగియకుండగనె యతఁ డు తోడిబాలురఁగూడుకొని దాపుననున్న తిరుపంకూరుగ్రా మమునకుఁ బోయెను. ఆయూరికిప్పుడు "పాత్రత్తై తీశ్వరం కోయిల్" అను పేరున్నది. నందుఁడు సహాకారులతోఁ గలసి యాయూరు వోయి శరీరమున కాపాదమస్తకము బూది పూ సికొని గ్రామమునకు మూఁడుప్రదక్షిణములుచేసి యాలయ మున కెదురునిలిచి శివభజనలుచేసి సాయంకాలమైనతరువా త తాను గానుకగఁ దెచ్చిన యరఁటిపండ్లు కొబ్బరికాయలు దేవునకు నివేదన సేయుమని యర్చకున కంపెను. అర్చకుఁ డవి గ్రహించి యాలయ మలంకరించి సాయంకాల పూజ సేయుచుండ నందుఁడు తక్కినమాలవాండ్రు గుడిబైటధ్వ జస్తంభము వెనుకనుండియే యాగంటనాదము హరహరమ హాదేవ యను భక్తుల కంఠధ్వని ధగధగ వెలుఁగు దీపము లు దీపములలో మెరయు దేవుని యాభరణములు మహామం త్రనాదములు కర్పూరహారతి మొదలగునవి విని చూచి

జన్మమధ్యమం దదివజ కెన్నఁడు నొందని మహాద్భుతము మహా నందము మహాభయము నొంది జన్మసార్థకమయ్యెనని భావించెను. ఆదీపములు వెలుఁగున దూరముననుండి తిన్నగా నగపడని యా మహాలింగము వంగివంగి పలుసారులు రెప్ప వాల్పక చూచి తన యెట్టయెదుట నీశ్వరుఁడు సాక్షాత్క రించెనని నమ్మి సంతోషము పట్టఁ జాలక కన్నులనుండి యా నందబాష్పములు స్రవింప నొకసారి! యేడ్చుచు నొకసారి నవ్వుచు శివస్మరణము చేయుచు నెట్టకేలకు ధ్యానాతిశయ ముచేతఁ బరవశత్వము నొఁది నేలమూర్ఛిల్లెను.

అప్పుడు దారిఁబోవువారనేకులు వానిచుట్టుఁజేరి వారి తన్మయత్వమునకు నిశ్చలభక్తికి మిక్కిలి యచ్చెరువడిరి. భక్తవత్సలుఁడగు శివుఁడు మనసు తనలో నైక్యముచేసిన యాపరమభాగవతోత్తముని భక్తికిమెచ్చి తనవిగ్రహము వానికి స్పష్టముగాఁ గనబడవలయునని యాలయములోఁ దనకెదురుగానున్న పెద్దనందివిగ్రహమును బ్రక్క కొత్తిగి లుమని యానతిచ్చెనఁట. అందుచేతనే ప్రతిశివాలయమున శివునకెదురుగానుండు నందివిగ్రహము తిరుపంకూరులో దేవున కెదురుగానుండక యిప్పటికి నొకప్రక్కనుండునఁట.

అట్లుమూర్ఛిల్లి కొండొకసేపటికిఁ దెలివిఁదెచ్చుకొని నందుఁడు తన చుట్టు గుంపుగూడిన బ్రాహ్మణులకు నమస్క

రించి మరలనొకసారి గ్రామప్రదక్షిణము చేయవలయునని చెలికాండ్రతోఁ గూడి బయలుదేఱెను. బయలుదేఱిపోవు చుండ బ్రాహ్మణవీధికి జిట్ట చివరనున్న యొకయింటి యరుఁగుమీఁదఁ బురాణవేత్తయగు బ్రాహ్మణ పండితుఁ డొకఁడు వందలకొలఁది జనులంబోగుచేసి చిదంబరపురాణముఁ జదివి యర్థముచెప్పుచుండుట తటస్థించెను. నందుఁ డాసమీపమునకు వచ్చునప్పటికి బ్రాహ్మణపండితుఁడు చిదంబరము సకల క్షేత్రములలో గొప్పది; ఒక్కసారి చిదంబరముఁ గన్నులారఁ జూచినవాఁడు పరమపాతకుఁడైననుసరే చండాలుఁడైననుసరే నిశ్చయముగ జన్మపరంపరయను సముద్రమునుదాటి పరమేశ్వరు సన్నిధిఁ జేరియుండు" నని యుపన్యసించి చిదంబర దేవాలయమును దానిలోనుండు మహిమను వర్ణించి చెప్పసాగెను. ఆమాటలు నందుని చెవులలో నమృతధారలువలె పడెను.

చిదంబరము దక్షిణ హిందూస్థానములోని దివ్యస్థలములలో మిక్కిలి ప్రసిద్ధికెక్కినది. అందుశివునియాకాశలింగమున్నది. ఈవిధముననె పృథివీలింగము జలలింగము తేజోలింగము వాయులింగముఁ గల శివక్షేత్రములు మఱినాలుగు దక్షిణదేశమునఁగలవు. శివుఁడు పంచభూతములలో నొక్కొక్కదానిరూపము గ్రహించి యొక్కొక్క క్షేత్రము

లో నుండెనని పెద్దలుచెప్పుదురు. చిదంబర మనుమాటకు జ్ఞానాకాశ మనియర్థము. తీర్థయాత్రాపరులు చిదంబరము నకుఁబోయి యాయాకాశలింగమును జూచి చిదంబర రహస్య మును జూచినామని చెప్పుదురు. ఆకాశమనఁగా నేదియు లేనిచోటని యర్థమగుటచేఁ జిదంబరరహస్యమనఁగా నేదియు లేదనియర్థము. పండితులు దీనింగూర్చి వేదాంతార్థము చెప్పు దురు. ఆయాలయమధ్యమున బంగారు పెంకులతో నేసిన యొక మండపముగలదు. దానిని లోకులు చిత్సభయందురు. చిత్సభయనఁగా జ్ఞానసభయని యర్థము. ఆమండపములో మొదట నటరాజస్వామి విగ్రహముండును. అవ్వల లోకుల కాశ్చర్యము గలుగఁజేయు చిదంబర రహస్యముండును. ఇదియే మనుష్యుఁడు తెలిసికొనవలసిన రహస్యములలోఁ బరమరహస్యమనియు నిర్గుణ పరబ్రహ్మస్వరూపమనియుఁ జెప్పు దురు. నటరాజస్వామి విగ్రహము మిక్కిలి దర్శనీయమై జ గన్మోహనముగనుండును. అంతటి పరమసుందరమగు విగ్ర హము లోకములో మఱియే దేశమున నే దేవాలయమున లేదని బహుదేశద్రష్టలు చెప్పుచున్నారు. అవి కేవలము మనుష్యుఁడు చేసిన రాతివిగ్రహమైనను నిశ్చయముగ నంత జీవకళ యుట్టిపడునట్టియుఁ జూచినమాత్రమున నెల్లవారి కానందముఁ గలుగఁ జేయునట్టియు దోషరహితమైనట్టియు

విగ్రహము మఱొకటి లేదని చూచినవారందఱు కకంఠ్యముఁగ నభిప్రాయపడుదురు. ఆవిగ్రహముయొక్క శిరసుననున్న మెత్తని యుంగరములజుట్టును విశాలమగు నాసికను, జీవకళ గ్రుక్కుచక్కని వెడఁదకన్నులను చిదానంద కరుణారసములను వెదచల్లు ముఖారవిందమును, తాండవనృత్యము నిమిత్తము సుందరముగవంచిన హస్తములను, మిక్కిలి మనోహరమైన యాకుంచితపాదమును జూచువారు నిశ్చయముగ నొక్క పురుషుఁడక్కడ దాండవమాడుచున్నాఁడని తలంపవలసినదే కాని విగ్రహమనుటకు వీలులేదు.

ఆవిగ్రహమున కనేక హస్తములుకలవు. ఒకకుడిచేతిలో నొక డమరుకమున్నది. శివుఁడు తాండవసమయమున దానిని వాయించుచున్నట్లును నీటిలోనుండి బుడగలు నిప్పులోనుండి నిప్పుకలు పొడమినట్లు బ్రహ్మాండములా డమరుకమునుండి పుట్టుచున్నట్లును జెక్కఁబడియున్నది. రెండవ కుడిచేతితో సృష్టింపఁబడిన సకలజగముల రక్షించుచున్నట్లు చూపఁబడినది. ఒక యెడమచేతిలో సకలబ్రహ్మాండముల నిర్మూలనముచేయు ప్రళయాగ్నియున్నట్లు గానఁబడును. కుడిపాదము మాత్రము భూమిమీఁదనే స్థిరముగానున్నట్లుఁ జూపఁబడియున్నది.

విగ్రహమంత దివ్యసుందరముగ నుండుటచేతనే ద్రవిడ దేశమున సుప్రసిద్ధులై యప్పారు, మాణిగారు, పట్టణాథరు, తాయిమన్నారు మొదలగు పరమశైవులు భక్తిరసముచేతఁ బరవశులై ద్రావిడభాషలో సర్వోత్కృష్టమై వినువారి యెడలు సయితముప్పొంగఁజేయు కవనముచే నాదేవుని స్తవముచేసియున్నారు. పరమశైవులు ప్రపంచమునం బ్రతిపదార్థమునందు నటరాజస్వామి నిరంతరము నాట్యముచేయుచుండును గావున నెల్లవస్తువులకుఁ జైతన్యముకలదని చెప్పుదురు. శివుఁడు నటరాజరూపమునఁ దాను జగన్నాటక సూత్రధారుఁడగుటఁ బ్రకటించుచున్నాఁడని వేదాంతులు చెప్పుదురు. ఈక్షేత్రమునఁ బూర్వకాలము పతంజలి యను మహర్షియు వ్యాఘ్రపదుఁడను మహాత్ముఁడు నటరాజదేవు నాశ్రయించి యొకఁడు జ్ఞానమార్గమున వేఱొకఁడు భక్తిమార్గమున ముక్తిఁ జెందిరని స్థలపురాణమునఁ గనఁబడును. నటరాజస్వామి కోవెలకు సమీపముననే గోవిందరాజు పెరుమాళ్లు నాలయము గలదు అందుచేఁ జిదంబరక్షేత్రము శైవులకేగాక వైష్ణవులకుఁ గూడ సేవ్యమైన స్థలమే.

నందుఁడు బ్రాహ్మణునినోటనుండి చిదంబర మహాత్మ్యమంతయుఁ జెవులు దోరవెట్టుకొని మిక్కిలి శ్రద్ధతోవిని పరమానంద భరితుఁడయ్యె. చిదంబరము నటరాజస్వామి

యనుమాటలకు విధేయుఁడై పోయి యారాత్రియే బయలుదేఱి యాదివ్యక్షేత్రమును జూడవలయునని సంకల్పించెను. గాని చెలికాండ్రు వానియుద్యమమున కిష్టపడక "చిదంబరము మనము చేరకమునుపే గుడితలుపులు మూయఁబడును. మఱియు నీవు బ్రాహ్మణునొద్ద బాలేరువుగదా? ఆయన సెలవు లేక మనమెక్కడికైనఁ బోవచ్చునా! ఇదివఱకే మనమా లస్యము చేసితిమిగావున పోవల" దని యాపిరి. మఱియొకఁడైనపక్షమున నప్పుడే వారిమాటలను ద్రోసివేసి తనయభీష్టము నెరవేర్చుకొనియుండును. నందుఁడట్లుచేయక "బ్రాహ్మణునకు నన్నుఁ బాలేరుగాఁ జేయుటయు భగవదిచ్ఛయే. నామేలు నాకంటె భగవంతుఁడే బాగుగనెఱుఁగునుగదా? దేవుని యిచ్ఛాప్రకారమునడచుట వానిగుడికిఁ బోవుటకంటె మంచిది. కావున నేనిప్పుడు పోయి బ్రాహ్మణుని కాళ్ళమీఁదఁబడి వానినెల్ల విధములఁ బ్రార్థించి యనుగ్రహము పుట్టఁజేసెదను. అప్పుడాయనయే నన్నుఁబోవనిచ్చు" నని పలికి చిదంబర ప్రయాణముమాని యాగ్రామమున జనులయుపయోగార్థము తాను తన చెలికాండ్రతోఁగలసి యొకకోనేరుత్రివ్వ ప్రారంభమునకుఁ బోయెను. ఒకమాలఁడు మఱికొందఱు మాలలతోఁగలసి యల్పకాలముననొక చెఱువుత్రవ్వట యాశ్చర్యమేకదా? భక్తిరసమేమిచేయింపదు. నందుఁడు నిజ

మైన భక్తుఁడుగావున నట్లు చేసియుండవచ్చును. నందుఁడు చెఱువుత్రవ్వఁ బ్రారంభించినతోడనే గణేశ్వరుఁడు ప్రత్యక్షమై తనతండ్రి భక్తునిప్రీతికొఱకుఁదానే కోనేరు త్రవ్వియిచ్చెనని పెద్దలుచెప్పుదురు. ఎట్లైన నందుఁడే యది త్రవ్వియుండవచ్చును. లోకోపకారముచేయుటఁ దేవునిబూజించుట వంటిదేయనియు నార్యులగువారి కన్నోదకముల నీయక గుడికి నరఁటిపండ్లు కొబ్బరికాయలు మొదలగునవి తీసికొనిపోయి వట్టిపూజలుచేయుట నిష్ఫలమనియు నందుఁడు తలంచుటచే నతఁడాసత్కార్యము చేసియుండునని మనము నమ్మవచ్చును.

అట్లతఁడు చెఱువుత్రవ్వి గ్రామమునకుఁ బోయి తీరికచేసికొని యొకసారి చిదంబర క్షేత్రముఁ జూడవలయునని కోరుచుండెను. కోరికపొడమినది మొదలాతని మనస్సు స్వామియందె సక్తమైయుండుటంజేసిపొలములోఁ బనిచేయునప్పుడు గృహమందుఁ గూర్చున్నప్పుడు నిదురపోవునప్పుడుఁ గూడ నందుఁడు నటరాజస్వామి తన యెట్టయెదుటఁ దాండవనృత్యము సలుపునట్లు భావించి యానందింపఁ జొచ్చెను. చిదంబరక్షేత్ర మొక్కసారిపోవుటకుఁ దనకుఁ సెలవిమ్మని ప్రతిదినము యజమాను నడుగవలయునని నందుఁ డూహించియు నోరు దెఱచి యడిగినతోడనే యజమానుఁడు తనకోర్కె

నిరాకరించుననను భయమున నూరకుండుచువచ్చెను. ప్రతిదినముసాయంకాలము "తప్పక నేను జిదంబరము వెళ్లుదు" నని యతఁడు చెలికాండ్రతోఁ జెప్పుచు వచ్చెను; కాని పయనము సాగకపోవుటచే రేపు లెన్నియో నేఁడులయ్యెను. చెలికాండ్రు తిరునాళ్లై పోవారని పేరు పెట్టి నందుని వెక్కిరింపఁ జొచ్చిరి. తిరునాళై పోవారనఁగా రేపువెళ్ళువాఁడని యర్థము. రేపు రేపని నందుఁ డెన్నాళ్ళకుఁ బోవకయుండుటచే మిత్రులాపేరుపెట్టి వానిని పరిహసించిరి. ఈనడుమ నాగ్రామము లోనుండిన మాలవాండ్రు నిజమైన భక్తి యెట్టిదో యెఱుంగని మూర్ఖులగుటచే నందుని విధమంతయుఁజూచి మొట్టమొదట నాశ్చర్యమొందిరి; కాని నందుఁడు నిరంతరము భగవన్నామ ముచ్చరించుటయు మేనెల్ల బూడిదపూసికొనుటయుఁ గన్నులు మూసికొని ధ్యానము చేయుటయు సహజమైన ధూర్తభావమును విడిచి వినయసంపత్తి గలిగియుండుటయు భగవద్విషయిక ప్రసంగమేకాని యన్యప్రసంగము మానుటయు దగ్గఱనుండి చూచినకొలఁది వారికి మేరమీఱిన భయము పుట్టెను. పై లక్షణములకుఁ దోడుగ నందుఁడు కల్లుఁదాగుట మాంసముతినుటయు మానెను. తోడిమాలబాలు రాడు మోటయాటలలోఁ బ్రవేశించుట మానెను. గొడ్డనుగోయుట, వానికంటెకతిఘోరకృత్యముగఁ గనఁబడుటచేఁ నట్టిపని చేయ

వలదని పలుమారు కులస్థులతోఁ జెప్పుచువచ్చెను. కుల స్థులగు చండాలురు తప్పత్రాగి బూతులు తిట్టుకొనుచుఁ గయ్యములాడునప్పుడు నందుఁడు వారిపొంతఁబోక దూరమున నొకచోఁ గూర్చుండి తనచుట్టునున్న చెట్లుపుట్టలు వాగులు మొదలగు వానింజూచి యవియన్నియు నటరాజస్వామిచేత సృష్టింపఁబడినవే యని యంతయుఁ దన్మయమేయని భావించి యలరి "ఓస్వామి నీవు సృష్టించిన పదార్థములను జూచుటకంటె నీ నిజరూపమును జూచుటకు నామనస్సు వేడుక పడుచున్నది. నాకుదరిసెనమి" మ్మని వేడుకపడుచుండును.

ఇట్లు నందుఁ డొకనాఁడు నటరాజ ధ్యానపరాయణుఁ డయి తన్మయంబగు చిత్తంబుతోఁ బరవశుఁడయియుండ వా నికన్నులనుండి యానందబాష్పములుఁ జొటజొటఁగారెను. మేనుఁ దెలియక యతఁడు నేలంబడియెను. అప్పుడు ఘోరుఁగు మాలఁడొకఁడు వానింజూచి పెద్దరోగమేదో వానికి ముడిమి నదని భయపడి పెద్దపెట్టున నఱచుచు నెల్లవారింబిలిచెను. వెంటనేఁజుట్టు ప్రక్కలనున్న మాలవాండ్రు పరుగుపరుగుఁన నచ్చోటికిఁబోయి పడియున్న నందునిచుట్టు గుమికూడి వాని శరీరమంతయుఁ గట్టిగ కదిపి బలవంతముగ వానికి మెలుకువ దెప్పించి మేలుకొన్న, పిదప నట్లు పడిపోవుటకు గారణము

డిగిరి. పరమేశ్వరుఁ డొక్కఁ డున్నాఁడనియు వాని ధ్యానమే తన యవస్థకుఁ గారణముగాని రోగము కారణము కాదనియు నందుఁడు ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను. నందుని ప్రత్యుత్తరము వారికి సహేతుకముగ నుండనందున మాలపెద్ద లందఱుఁ దొడనేసభచేసి నందుని దురవస్థకుఁ గారణములు చర్చించి తమ కులదేవతలకుఁ దఱుచుగ జాతరలుచేయకపోవుటచే నాదేవతలు కోపించి నందుని బాధించుచున్న వేకాని మఱియొక కారణముకాదని నిశ్చయించి మఱునాఁడే జాతరలు చేయవలెనని కృతనిశ్చయులైరి. జాతరకు గొప్ప ప్రయత్నము జరిగెను. మాలవాండ్రు పెద్దతాటియాకుల పందిరివేసి మామిడాకుల తోరణములఁగట్టి యరటికంబములు పాఁతి దానిని సొగసుగ నలంకరించిరి. బలినిమిత్తము కావలసినన్ని కోళ్లు, మేఁకలు, గొఱ్ఱెలు సిద్ధముగానుండెను. నైవేద్యమునిమిత్తమెన్నో కడవలకల్లు చేర్పఁబడెను. సోది చెప్పుటలో నిండు ప్రజ్ఞగల మాలగురు వొకఁడువచ్చి యూతంతు నడుపసమకట్టెను. అద్భుతమగు పేళ్ళుగల యిరులక్క, వీరక్క, కావేరి, నల్లకరుపక్క మొదలగు క్షుద్రదేవతల విగ్రహములు రాగిడిమట్టితో భయంకరముగఁ జేయఁబడెను. మఱునాఁడుదయమున బల్లెనున్న మాలలందఱు జాతరఁజూడఁ బందిరికిఁ్రిందికిఁజేరిరి. మట్టిదేవతలు ప్రాముఖ్యతనుబట్టి వరుసగా నిలుపఁబడిరి. అప్పుడు

కొందఱుమాలలు నందుని బట్టుకొని మధ్యప్రదేశమునకుఁ దోడుకొనిపోయిరి. అంతట మాలగురువు తనడమరుకమును వాయించెను. తోడనే వందలకొలఁది మాలవాండ్రు కొమ్ము లూఁదిరి. మఱికొందఱు తప్పెతాగ్రి చెవులు చిల్లులు వోవున ట్లు గుండెలదరునట్లు డప్పులు వాయించిరి. ఆవాద్యములు కొంత సేపుమోగ్రిసి యాగెను.

అప్పుడు గురువున కావేశము వచ్చెను. ఆయనకు దేవ తలందఱుఁ బూనిరఁట. పూనినతోడనే వాఁడుఁ వెఱ్ఱికేకలు వేయుచులేచెను. లేచుటయు వాఁడు స్వర్గమున కెగిరిపోవు నేమోయనుభయమునఁ బిడిగాళ్ళవంటి పదుగురు మాలవాండ్రు వానిం బట్టుకొనిరి. అప్పుడు వాఁడు చిందులు ద్రొక్కుచు డమరుకములు వాయించుచు విపరీతముగ నభినయించుచు నీక్రింది విధముగు సోదిచెప్పెను. "మన నందన్నకు సంతవీధిని బెద్ద చింతచెట్టుమీఁదనున్న పొడుగుజుట్టుదయ్యము పట్టినది. అది యొకమారు వానిని నవ్వించును. ఒకమా ఱేడిపించును. ఒకసారి నిద్రపోఁగొట్టును. ఒకసారివింత పలు కులు పలికించును. ఒకసారి నాట్యమాడించును. ఔనా కాదా? యీవికారములు వానియొద్దఁ గానఁబడుచున్నవా లేవా" అనవుఁడు నచ్చటఁ జేరిన మాలలందఱు "నిజమే నిజమే, నందుఁ డచ్చముగ మీరుచెప్పినట్లే చేయును.

ఆహాహా! ఎంతనిజముగఁ బలుకుచున్నాఁడయ్యా! యీయన సోది యెంతప్రత్యక్ష మయినదయ్యా" యని పెద్దపెట్టున నఱవఁజొచ్చిరి. నందుఁడు గురువుమాటలు చెవిఁబెట్టక తక్కి నవారివంకఁ జూడక మనసులో "నటరాజస్వామి? నీనాట్యము నాకుఁ జూపవా" యని ప్రార్థనము చేయుచుండెను. అంతట గురువు మఱల నిట్లుపలికెను. మన దేవతల కందఱకు నందునిమీఁదఁగోపమువచ్చినది. నూఱుగొఱ్ఱెలను రెండువందల కోళ్ళను నల్లకురుపనుకు త్రోడదేవతలకు బలియిచ్చి నూఱు కడవలకల్లు నైవేద్యము పుట్టినపక్షమున నందునకు దయ్యము వదలిపోవును." అని పలికి సోది చాలించి గురువు నేలఁబడిపో యెను. అంతట దృఢశరీరులగు పడుచు మాలవాండ్రు కొందఱు నాట్యముసేయ నారంభించి పిచ్చిపాటలు పాడిరి. ఆపాటల తాత్పర్యమీక్రిందఁ బొందుబఱచుచున్నాఁడను. "ఓ పిడారీ! నీవు మాపొలములుఁ దోఁటలుఁ గాచు దేవతవు, పాప మీనందునిగావుము. ఓ నల్లని వీరన్నా; నీ పెద్దతల వీరన్నా మేము మీపాదముల నాశ్రయించుచున్నాము. నందుని రక్షింపుము. ఓ బలముగల యిరులన్ నీవు శూరుఁడవు. పొట్ట నిండ మేఁకలను బెట్టెదము. నందుని రక్షింపుము" అని యర్థముపచ్చు పాటలు వారుపాడుచుండ నందుఁడు "నాదైవము నటరాజస్వామి. అతఁడు తప్ప నన్ను రక్షింపఁగలవారెవ్వరు!

బ్రహ్మాండమంతయు నిండువానికి పెద్దతలలు పొట్టలు పెట్టుచున్నారా. అవియన్నియు దయ్యములుగాని దేవతలుకావు. మూర్ఖులారా! నమ్మిచెడిపోవకుఁ” డని యర్థమువచ్చు పాటలు పాడుచుండెను. చండాలు రాయుత్సాహములో నందుని మాటలు పాటలు వినిపించుకొనలేదు. ఆనాట్యమైనపిదప దారుణమగు జంతుబలి ప్రారంభమయ్యె. వందలకొలఁది కోళ్ళను, మేఁకలను, గొఱియలను నిష్కారుణముగాఁజంపి యాతావు నెత్తురుకొలను చేసిరి. అతిఘోరమైన యా జంతుహింసచూచి భరింపలేక నందుఁడు దుర్వ్యాపారమునుండి తొలఁగుఁడని యనేకవిధముల వారికి నయమున భయమునఁ జెప్పి యాదుష్కర్మము మాన్పింపఁదలఁచెను. కానివాని హితోపదేశ మంతయు బూడిదలోఁ బోసిన పన్నీరయ్యెను. వానిపలుకుల నాదరింపక పోవుటయేగాక మీఁదుమిక్కిలి వారు “వానిని బట్టిన దయ్యము వదలక యట్లు పేలించుచున్న” దని పలికిరి. ఆహింస వారు మాననందున నందుఁ డచ్చోటువాసి వేరొక యెడకుఁ బోయి వారి నామూర్ఖతవాపి రక్షింపుమని యీశ్వరునిఁ బ్రార్థించెను.

నందుని హృదయము చిదంబరమునకుఁబోయి నటరాజస్వామి దర్శనము చేయవలయునని మునుపటికంటె నెక్కు-

ముగ నుబలాటము పడఁజొచ్చెను. అభిలాష మడఁచుకొ
నలేక యెట్టకేల కతఁడు చిదంబరము పోవుటకుఁ దనకు సె
లవిమ్మని యజమానుఁడగు బ్రాహ్మణుఁడుగ నిశ్చయించు
కొనెను. అంతలో మాలపెద్దలందఱు మరలసభచేసి యెన్ని
మేకఁల బలియిచ్చిన నెన్నిజాతరలు చేసిన నందుని బట్టిన
పిశాచము వదలలేదని విచారించి వాని యజమానుఁడగు
బ్రాహ్మణునివద్దకుఁ బోయి నందుఁడు చిదంబరము పోవుటకుఁ
సెలవియ్యవద్దని వానినిఁ బ్రార్థించిరి. వారి మొఱలు విని
బ్రాహ్మణుఁడు వల్లెయని వారి కభయమిచ్చెను. అనంతరము
నందుఁడుపోయి చిదంబరయాత్ర కనుజ్ఞనిమ్మని యజమా
నుని వేఁడుకొనెను. అతని మనవి వినినతోడనే యాబ్రాహ్మ
ణున కెక్కడలేని కోపమువచ్చెను. వచ్చుటయు నవ్విప్రుఁడు
"ఓరిదొంగ: ఓరిమాలకుంకా: నీవు చిదంబరము వెళ్ళు
దువా? నీవు బ్రాహ్మణుఁడవు కాఁ దలంచుచున్నా
వాయేమి? నీబ్రతుకునకుఁ జిదంబరము వెళ్లుట కూడనా?
చాలుఁజాలు నోరుమూసికొని పడియుండుము. లేకున్న వీపు
పగులఁ గొట్టించెదను. జాగ్రత్త" యని మఱియు ననేకవిధం
బుల దూషించెను. తన యజమానుఁ డంత క్రూరుఁడై ప్రవ
ర్తించుట చూచి నందుఁడు చేయున దేమియు లేక కన్నుల
నీరువెట్టుకొని యచ్చోటువిడిచి యొక చెట్టుక్రిందఁ గూర్చుండి

వెక్కి వెక్కి యేడ్చి భగవంతు నుద్దేశించి తనలోఁ దానిట్లు నుకొనియె. "ఓయీశ్వరా నీవెంత నిర్దయుఁడవైతివి. నేనా బ్రాహ్మణుని నిందింపవలసిన పనిలేదు. పరమాణువయినను నీయాజ్ఞ లేక కదలదు. కావున బ్రాహ్మణుఁడును నీయాజ్ఞా బలముననే యట్లు పలికెను. వీఁడొక కడజాతివాఁడు. దయ కనర్హుఁడు నని తలఁచి దిక్కుమాలిన యీనిర్భాగ్యుని విడిచితివి. నాకేవిధమైన గొప్పతనములేదు. ధనములేదు. చక్కఁదనములేదు. పేరు ప్రతిష్ఠలులేవు. విద్యలేదు. ఈలోపములకుఁ దోడుగ నేను మాలవాఁడనై పుట్టియొకరిక్రింద బానిసనై యుంటిని. నీయనుగ్రహ మున్నంతకాలము నాకివన్నియుఁ గొఱఁతలుగాఁ గనఁబడలేదు. నేఁడు నీయనుగ్రహము కొఱఁతయగుటచే నన్నికొఱఁతలుఁగనఁబడుచున్నవి. ఓ యీశ్వరా నే నెట్లు బ్రతుకుదు."

ఇట్లు కొండొకసేపు విచారించి "ఛీ, యీపాడుశరీరము విడిచి యీశ్వర సన్నిధానమునే చేరుదునని యావేశముతో నొకసారి యాత్మహత్యఁ జేసికొనఁదలంచె. కాని యాశాపాశము వెనుకకు లాగుటచే నించుక శాంతించి యాదుష్ప్రయత్నము మాని " నాకేది కావలయునో యది నాకన్న భగవంతుఁడే బాగుగ నెఱుఁగును. కావున నన్నివిషయములలో

వానియాజ్ఞకే బద్ధుఁడనై యుండెడ. నేను బోగరుఁబోతునై యజమానుని యాజ్ఞ తిరస్కారము చేయుచున్నాను. నేను వినయవంతుఁడనై స్వామియాజ్ఞ శిరసావహింపనిచో నాపై భగవంతున కనుగ్రహము కలుగునా. బ్రాహ్మణుఁ డిప్పుడు నన్ను నివారించినను జిదంబరము బోవ నర్హుఁడ నైనప్పుడు నన్నుఁ బోవనిచ్చునని వెండియుఁ దనలో వితర్కించుకొని యూరకుండెను.

అట్లు కొన్నిదినములు గడచినపిదప మరల నందుఁడు యజమానుని దర్శనముచేసి మునుపటికన్న నెక్కుడువినయముతోఁ జిదంబరయాత్ర కనుమతివేఁడెను. యజమానుఁడు తొల్లింటికంటె నెక్కువతిట్లుతిట్టి వానికోరిక నిరాకరించెను. ఈసారి నందుఁడు వెనుకటియట్లు దుఃఖింపక తాను నటరాజస్వామి దర్శనము చేయుట కనర్హుఁడననియు మునుపటికంటె నెక్కుడుభక్తి వినయము పావనత మొదలగునవి తనయందు నెలకొనఁజేసికొనుట యావశ్యకమనియుఁ దలంచియట్లుండు టకుఁ బ్రయత్నింపఁదొడఁగెను. నిదురవోయిన కాలముతప్పఁ దక్కిన కాలమంతయు నతఁడీశ్వరధ్యానమునందే గడపుచు నడుమనడుమఁ దనమీఁద ననుగ్రహము లేదని విలపించుచు నొక్కొకయెడ సృష్టి వైచిత్ర్యములఁ జూచి బ్రహ్మానంద

భరితుఁడై యీశ్వర మహిమంగొనియాడి నాట్యమాడుచు నొక్క నిముసమైన వృథసేయక యుండెను. నదులు కొండలు పక్షులు వృక్షములు మొదలగు సమస్తపదార్థములు గూడ నీశ్వర స్వరూపములే యని భావించి యతఁడు చెట్లం గౌఁగిలించుకొనును. ఎగిరెడు పక్షులతోఁ బరుగెత్తును. పారెడు నదులంగొనియాడును. ఇంకనుంబలుదెఱంగుల విలక్షణముగ బ్రవర్తించుచుండును.

ఈవికారములంగాంచి వానిచుట్టములు నిశ్చయముగఁ బిచ్చి యెత్తెనని నమ్మిరి. నమ్మి యాపరమమూర్ఖులు వానికనేక చికిత్సలు చేయించి కాలుసేతులు గట్టి తిట్టి కొట్టి పలు విధముల బాధించిరి. అన్ని బాధలు పడినప్పుడైనను నందుఁడు నటరాజస్వామిని మఱవక బాధించువారి దూషింపక బాధ దుస్సహమైనప్పుడు "సర్వేశ్వరా! ఈతప్పు వారిదికాదు. శివునియాజ్ఞ లేక చీమయయినఁ గుట్టదుకదా. ఇది నీమహిమ యేకావున వీరిపై నలుగక యనుగ్రహింపు" మని నెనరు గలిగి వారివిషయమున నీశ్వరువేఁడుచుండును. అతనికిఁ గల భూతదయ యిట్టిదని మనము వర్ణింపఁ జాలము.

అతఁడు చీమలకుఁ బంచదారపెట్టును, నేలనుండు పురుగులెండకు మాఁడి చచ్చునని జాలినొంది వానినినీడకుఁగొ

నిపోవును.. పక్షులవ్యక్త మధురముగాఁ గూయునప్పుడు వాని తోఁగలసి కూయును. ఇట్లతఁడుచేయు విపరీతచేష్టలు చూచి వానిచుట్టములు నిరంతరము వానితోనే తిరుఁగుచుఁ గాలము గడపుచువచ్చినందున యజమానుని పనిలోనికిఁ బోవు టకు వారికిఁ దీరిక లేకపోయెను. చేలు కోఁతకువచ్చినందున బ్రాహ్మణుఁడు పాలేళ్ళనందఱఁబిలిచి పాలుమాలిన కతమున వారిందొలఁగించి నందుఁ డేమనునో చూడవలయునని వానిఁ బిలిపించెను. నందుఁడు యజమానుని యెదుటికిఁబోయి చేతులు జోడించుకొని మిక్కిలి వినయమున నిలిచెను. బ్రాహ్మణుఁడు వాని వినయము భక్తి చూచి మిక్కిలి సంత సించి నందుఁడు వాని చుట్టములనుకొనినట్లు పిచ్చివాఁడు గాఁడనియుఁ బరమ భాగవతోత్తముఁడనియు వానివిశేషభక్తిని వెఱ్ఱితనముగావానిచుట్టములు భావించిరనియు బ్రాహ్మణుఁడు గ్రహించి వెనుక నందుఁడు చిదంబరమునకుఁ బోవ రెండు సారులు సెలవడుగుటయు, రెండుసారులు దాను నిరాకరిం చుటయుఁ దలంచి బ్రాహ్మణుఁడు విచారించి దీన ముఖము తోఁదన యెట్టయెదుట నిలిచియుండిన యాకుఱ్ఱనిమీఁద జాలి పొడమ నిట్లనియె. "నందా! నీవు మిక్కిలి మంచి వాఁడవే కాని యీనడుమఁ గొంచెము చెడుతోవలం బడు చుంటివి. కొన్నాళ్ళనుండి నీవుసరిగాఁబనిచేయుటలేదు. చిదం

బరము వెళ్ళుటకు నీకు సెలవిచ్చెదనుగాని ముందుగా నీవు నీ చుట్టములుఁ గలసి చేనుఁగోసి కుప్పవేయుఁడు" ఆపలుకు లమృతధారవలె హాయిగాఁ జెవులఁ బడుటయు నందుఁడు పరమానందభరితుఁడై లేడిలాగున గంతులు వేయుచుఁ బొలము వద్దకుఁబోయి కొన్నిగంటలలో మఱల యజమానుని యింటికివచ్చి బ్రాహ్మణునిఁ బిలిచెను. అంతలో నేల రావలసివచ్చెనని యజమానుఁడు బయిటికివచ్చి వాని నడుగ నందుఁడు "స్వామీ! నాతో నొక్కసారి పొలమునకు దయచేయవలయు" నని వాని వెంటఁబెట్టుకొని పొలమునకుఁ బోయెను.

బ్రాహ్మణుఁడు పొలమునకుఁ బోయి చూచునప్పటికి నందుఁడు చేను కోయుటయుఁ గోసి కుప్పవేయుటయు నయ్యెను. ధాన్యపుకుప్ప బంగారుకుప్పవలె కన్నులపండువుగ నుండెను. ఒక్కజాములో నెవరిసాయములేక యొక్క మనుష్యుఁడు చేనుగోయుట యసంభవమని తన యెదుట నున్నది కలయా నిక్కువమా యని సందేహించుచు బ్రాహ్మణుఁడు కొండొకసేపు రిచ్చవడి చూచెను. చూచిచూచి బ్రాహ్మణుఁడెట్టకేల కది నిక్కువమే యని నమ్మి నందుఁడు పరమ భాగవతోత్తముఁడగుటచేతఁ జేను పరమేశ్వరుఁడే తన భక్తునికి బదులుగాఁ గోసియుండవచ్చునని తలంచి మెల్లఁగా

వానితో నిట్లనియె. "నందా! నీ వొక్కడవు గాదుగదా నీచుట్టము లందఱు గలసినను నేఁడీ పని చేయుట యసాధ్యము. భగవంతుఁడు నీద్వారా నాపొలములో మహామహిమఁ జూపెను. ఇది నీభక్తికి భగవంతుఁడు మెచ్చిన మెప్పు. నీమాటలనమ్మక పరమమూర్ఖులమగు మాకుఁ దేవుఁ డీరీతిగా దృష్టాంతముఁజూపెను. నందా నేను చూచినంతవఱకు నీవంటి పరమభాగవతోత్తముఁడు సజ్జనుఁడులేఁడు. దైవభక్తుఁడగు నిన్ను బానిసను జేసి నేనెంతపాపము చేసికొంటిని? ఈనిముసము మొదలు నేను నీబానిసను, నాధనమంతయును నీది, భక్తవత్సలుఁడగు పరమేశ్వరునితో మహాపాతకినగు నన్ను గూర్చి యించుకవిన్నవింపుము." చేను మిక్కిలి త్వరలోఁ గోయఁబడుటచే భగవంతుఁడే కోసెనని బ్రాహ్మణుఁ డభిప్రాయపడెను. భగవంతుఁడు చేనుకోయుట యసంభవము గదా! అటులయిన నిది యెట్లు జరిగెను. భక్తిపరవశుఁడయిన మనుష్యుఁడు వెఱ్ఱిశక్తిఁ దెచ్చుకొని దుర్ఘటములగు కార్యములఁ జేయవచ్చును.

చేను వేగముగఁగోసిన పక్షమున బ్రాహ్మణుఁడుతన్ను చిదంబరమునకుఁ బోవనిచ్చునని నందుఁడు భక్తిపరవశుఁడయి యెక్కడలేని శక్తిఁదెచ్చుకొని నమ్ముటకు వీలులేనంత త్వరలోచేనుగోసియుండవచ్చును. ఒకటి రెండుదినములలో

నందుఁడు చేనుఁ గోసియుండఁగా జాములోఁ గోసినాఁడని గంటలోఁ గోసినాఁడని లోకములో మహిమలు వెల్లడి యయి యుండవచ్చును.

నందునకు భగవంతుఁడు ప్రత్యక్ష మయ్యెనని దృఢముగా నమ్మినందున బ్రాహ్మణుఁడు దానగ్రవర్ణజుఁడనియు నతఁడు కడజాతివాఁడనియు సందేహింపక పాలేరుకాళ్ళకు నమస్కరించెను. హిందువులలో వర్ణభేదము విశేషముగ నుండినను వారు తక్కువజాతిలో జ్ఞాను లెవరైన గనఁబడినప్పుడు వారికి నమస్కరించుటయు గౌరవము సేయుటయుఁ గలదు. వైష్ణవుల గురువులగు పన్నిద్దఱాళ్వారిలోఁ దక్కువజాతి వారుఁ గొందఱు కలరు. అయినను వారినిప్పటికి దేవతార్చన పేటికలలోఁ బెట్టి బ్రాహ్మణోత్తము లనేకులు ప్రతిదినముఁ బూజించుచున్నారు. యజమానుఁడు తనకు నమస్కరించినతోడనే నందుఁడు భయసంభ్రమంబులు పెనఁగొన వడివడి వానిని లేవనెత్తి "స్వామీ! యీమాలబానిసకు మ్రొక్కుటకు మీరేమి పాపము చేసినా" రని యడిగెను. అందుకు బ్రాహ్మణుఁ డిట్లనియె. "నందా నీవు మాలవుగావు బానిసవుగావు నీవు పరమపవిత్రుఁడవు. పరమభక్తుఁడవు, నీవు చిదంబరము వెళ్లుము. వెళ్ళకమునుపు నన్ను దీవింపుము, నేను నీకుఁ జేసిన యవజ్ఞలఁ దలఁపక క్షమింపుము?" అని

యూరకుండక నందుని రెండుచేతులుఁ బట్టుకొని బ్రాహ్మణుడు తనతలమీఁదఁ బెట్టుకొని కడసారి తన్నాశీర్వదించి హితోపదేశముఁ జేసి ప్రేమ్మని వానిని బ్రార్థించెను.

అనవుఁడు నందుఁడిట్లనియె. "అయ్యా! నేను జెప్ప వలసిన దేమున్నది. హృదయమున భగవద్భక్తి నిలుపుము; అతనిమీఁద భారమునైచి నీయాలుబిడ్డలను బాలమును సొమ్ముగాపాడుకొనుము; నీవంటివారికిఁ జదువురాని మూర్ఖుఁడను నేనింతకంటె నేమి చెప్పఁగలను. ఆయుపదేశమువిని బ్రాహ్మణుడు భక్తిరసము గ్రక్కుచున్న వానిమొగముందేటి పాఱఁజూచి మరల వానికి నమస్కరించి స్తోత్రముచేసి మంచి మాటలు చెప్పి పంపెను. నందుఁడు బ్రాహ్మణునకు మాటి మాటికి నమస్కరించెను. యజమానుఁడు విడువలేక విడువలేక విడిచిసాగిపోయెను. కొన్నియడుగులు సాగిపోయిన పిదప బ్రాహ్మణుఁడు పాలేరునెలుఁగెత్తి పిలిచి నిలు నిలుమని పరు గెత్తుకొని పోయి వగర్చుచు నందా మరల నెప్పుడువచ్చెదవని యడిగెను. అనవుడుయజమానునకు సేవకుఁడిట్లనియె. అయ్యా యింక నేనువచ్చుట యెక్కడిది. యిదియే కడసారి చూపు. చిదంబరమువెళ్ళినవాఁడు మరల వచ్చునా? ఈదుప్రపంచ మును మరలనేఁ జూడఁజాల. ఇంకనేను మీకుఁగనఁబడను." ఆమాటయర్థము బ్రాహ్మణుఁడు గ్రహింపలేకపోయెను.

యజమానుఁడు విడుచుటయే తడవుగ నందుఁడు వేఁటకాని వలనుండి తప్పించుకొన్న లేడియట్లు, కొడుకునుగన్న గొడ్రాలిలాగు, చూపువడసిన గ్రుడ్డివానివలె, మేరమీఱిన సంతోషమంది చిదంబరమునకుఁ బయలుదేఱెను. మీనాక్షీదేవి యల్లుఁడైన నటరాజస్వామి నెప్పుడుచూతు నెపుడు చూతునని యూటలూరుచు నటరాజనటరాజనర్తనసుందరా! యనిపాటలుపాడుచునందుఁడు రెండవతలంపులేకపుట్టలుదాఁటి పుంతలుగడచి చేలగట్టులెక్కి చెట్లనీడలఁ జొక్కి తన మొరనిమిత్తముపోవు బెబ్బులియట్లు చిదంబరమునకుఁ బోవుచుంట వానిమదిలో నున్నభక్తి యనుభవమునఁ దెలియనలయునే కాని వర్ణింపనలవికాదు. అతఁ డప్పుడు పాడినపాట సరిగా నిచ్చట వ్రాయుటకు వీలులేదు గాని దాని తాత్పర్య మీక్రింది పద్యమునఁ బొందుపఱచెద.

సీ. నటరాజ నటరాజ ♦ నర్తనసుందర
నటరాజ నటరాజ ♦ నాథనంబ
నటరాజ నటరాజ ♦ నాపాలిదైవమా
నటరాజ నటరాజ ♦ నాదుతండ్రి
నీ నామకీర్తన ♦ నీ పాదములభక్తి
చింతలన్నియుఁ బాపు ♦ చేవమందు

భవరోగములనెల్లఁ • బొలార్చు పెరుమందు
వెతలన్నియుఁ దీర్చు • వింతమందు
తే. గీ. మా మనోవ్యాధు లడఁగించు • మంచిమందు
యెల్లకాలంబు బ్రతికించు • నింపుమందు
ఐహికంబుల మఱపించు • నట్టిమందు
దేవ నటరాజ నటరాజ • దీనవరద?

అట్లు నందుఁడు పాటలు పాడుచుఁ బోవుచుండ భూమి కంపించెనఁట. వృక్షులల్లాడెనఁట. ఆకసమునుండి వర్షము గురిసెనఁట. నందుఁడు తన్మఁదానెఱుఁగక వివశుఁడయి యొకసారి నవ్వుచు నొకసారి యేడ్చుచు నేల నడుగు సరిగ నిడక లేడిలాగునఁ బయనము చేసెను. ఒక్కజాములో నూఱుపుట్ల నేలలో నున్న చేనుఁ గోసిన యానందునకు స్వగ్రామమగు అధనూరునుండి కావేరినది పాయయగు కొల్లడము వద్దకుఁబోవుట యెంతపని. అతఁడు ప్రయాణ మవలీలఁ జేసెను. అప్పుడు కొల్లడమునది నిండువరదలమీఁద నుండెను.

నందుని మనస్సులో నానందతరంగము లుప్పొంగినట్లే యానదిలో మహాతరంగములు పొడమి పెల్లెగసి పడుచుండెను. ఎట్టయెదుటఁ గానఁబడుచుండిన చిదంబరగోపురమునుజూచి నందుఁడు పరవశుఁడయినట్లే యానదికూడఁ బరవశయై యావిధమున విజృంభించు చున్నదాయని జనులను

కొనుచున్నది ప్రవాహ పూరితమై యుండెను. నటరాజస్వామి కరుణారసమువంటి యాయేటి వరదం జూచి నందుఁడు తన పాలిదైవ మానదిలో నుండెనని నటరాజ నటరాజయని నాట్య మాడి యొడలు తెలియక గంతులువేయసాగెను. అంతలో నొకచిన్న నావ యచటికి వచ్చెను. దానిమీద మేనెల్లఁ జెల్లని బూడిదఁ బూసికొని పడవ నడపు మనుష్యుఁడొ కఁడు కూర్చుండెను. వానిశరీరమునుండి చెమటలు సెలయే ళ్ళవలెఁ బ్రవహించుచు వచ్చెను. నందుఁడు వానింజూచి కేవు నిచ్చుట కొప్పుకొని యాపడవనెక్కినది మొదలుకొని చిత్రవిచిత్రముగా నటరాజస్వామినిస్తవముచేయుచు నాట్యము దొక్క నారంభించెను. యేటిమీఁద నావ నాట్యమాడఁ జొచ్చెను. నావమీఁద నందుఁడు నృత్యముచేయసాగెను. నందుని జూచి నావలోనున్న జనులు నాట్యమాడ నారంభించిరి. వారాడఁ జూచి పడవవాఁడు తెడ్డొకమూలఁ బాఱవైచి నర్తన మారంభించెను. ఎవ్వరు నడపకయే పడవ పదినిమిషములలో నొడ్డుసేరెను.

చేరినతోడనే నందుఁడు నావమీఁదనుండి క్రిందికి దుమికి పడవ కేవిచ్చుటకుఁ దన జాలెములోఁ దాను పాటుపడి సంపాదించిన డబ్బు లేమైన నున్నవేమోయని వెదకికొనుచుండఁ బడవవాఁడది గ్రహించి 'స్వామీ! నీవు మాలవాఁడవు కాదు. నిన్ను దేవుఁడు తనలో నైక్యము చేసికొనెను. నేను మాలవాఁడను. నీభక్తుఁడను. నేను బడవ కేవు నీవద్దఁబు

చ్చుకొనఁ జాల ” నని మ్రొక్కి పలికెను. పడవలోఁ గూర్చుండిన మనుష్యులందఱు నందునితోఁ బదినిమిషములుమాత్రమే సహవాసముచేసియు నాస్వల్పకాలములోనే యతఁడు మహాత్ముఁడని గ్రహించి వానికి భక్తులైరి. పడవవాఁడు తన పడవవదలి వాని నాశ్రయించెను. వర్తకుఁడు తన సరకుల నావల నైచి వానికడ నిలిచె. కాఁపువాఁడు తననాగలిమీఁద దృష్టిబోనీయక నందునే చూడసాగెను. అందఱు గుంపుఁ గూడి నడుమ నందుని నిలిపి యతనితోఁ గూడి నాట్యముచేయ నారంభించిరి. చిదంబరగోపురము సుందరమై గంభీరమై వారికన్నులకుఁ గానఁబడెను. ఆగోపురమును జూచి నకొలఁది నందుని యానందము మేరమీఱ నతఁడు మేనుమఱచి క్రొత్త శిష్యులతోఁ గలసి బడలికలేక యొక్కవరుసనే నాట్యముఁ దొ్రక్కెను. అట్లు నాట్యముసేయుచు నెడనెడఁ గోపురమువంక దృష్టి నిగిడించి భక్తి తత్పరుఁడై యిట్లని నటరాజును స్తుతియించుచుండు. “ఓదేవా! ఎవరియాజ్ఞవలన నీబ్రహ్మాండములు క్రమము దప్పక తిరుగుచున్నవో, యెవనివలె నీయాకాశము విశ్వమంతయు నిండియున్నదో, ఎవనిమహిమము నీపర్వతములు, వృక్షములు చాటుచున్నవో యట్టి నిన్నుఁ దెలిసికొనుటకు చిన్నదోమకన్న హీనుఁడనగు నాకు శక్యమా! ఈఁగకన్న నధముఁడనగు

నేను నీచే సృష్టింపఁబడిన మహాసముద్రములోని జలబిందువు మాత్రమైనఁ జేయనుగదా! ఆజలబిందువు సయితము నాకంటె మిక్కిలి గొప్పది. గ్రీష్మకాలమందలి ప్రచండసూర్య యుపమును వర్షకాలమందలి చల్లనివానను సమానముగ భరించు యిసుకరేణువు సయితము నాకంటె నెక్కువదై నీకటాక్షమునకుఁ బాత్రమైయున్నది గదా? అనేకచంద్రమండలములు, సూర్యమండలములు, మహాసముద్రములు, పర్వతములు, నదీనదములు, మహారణ్యములు మొదలగువానితో నిండిన యీబ్రహ్మాండగేహమున కధిపతివైన యోపరమయోగీ! నీదృష్టికి నేనెంతవాఁడను. ఓదేవదేవా! నాకన్నుల యెదుట నున్న నీగోపురమువలె నేనును నిశ్చలుఁడనై నిలిచి మహాకాశమువంకఁ జూచుచు ఝంఝూమారుతములు వీచి నను లెక్కసేయక యుండువాఁడ."

ఇట్లు స్తుతియించి నందుఁడు వారలఁ గలిసి మఱికొన్ని యడుగులదూరము ముందు కరిగెను. అప్పుడు గోపురము యొక్క యడుగుభాగము దేవాలయద్వారము వారికన్నులకుఁ గానవచ్చెను. అప్పుడు నందుఁ డినుమడించిన యానందముతో నీక్రిందివిధమునఁ బాడెను. "ఇదిగోఁ గైలాసద్వారము. ఇదిమంచివారలకొరకుఁ దెఱచియుండుద్వారము, సత్పు

రుషుఁడు తిరిగిరాని ద్వారము. తొల్లిమణిక్కారను మహాత్ముఁడుకోవెలప్రతిధ్వని సేయునట్లు దివ్యగీతములు పాడుచుఁ బ్రవేశించిన ద్వారము. అప్పారను పరమయోగి వేదఘోషము సేయుచుఁ జొరఁ బడిన ద్వారము. ఓ మిత్రులార! బంధువులార! ఇక్కడనే యీశ్వరుఁ డున్నాఁడు. ఇక్కడనే లేఁడు. ఇక్కడనే భగవంతుఁడు సాకారుఁడై యున్నాఁడు. ఇక్కడనే నిరాకారుఁ డయి యున్నాఁడు. ఇందే యతఁడు నాట్యముసేయు, నిందేయతఁడు నిశ్చలుఁడై యుండును. ఇచ్చటనే మూర్ఖులు జ్ఞానవంతు లగుదురు. జ్ఞానులు మూర్ఖులగుదురు. ఇచ్చటనే యీశ్వరుఁ డాకాశమై జ్యోతియై యున్నవాఁడు. ఈదేవుఁడే సృష్టికర్త, ప్రళయకారుఁడు.'' ఈవిధమున స్తోత్రముచేయుచు వారు పావనమగు చిదంబరక్షేత్రము బ్రవేశించి వికసింపని తామర పువ్వుచుట్టు జుంజుంమ్మని తుమ్మెదలు మ్రోయుచుం దిరుగు నట్లు పాటలుపాడుచు గ్రామముచుట్టుం బ్రదక్షిణము చేసిరి. ఆదేవాలయమున కధిపతులై రెండువేల తొమ్మిదివందల తొంబదితొమ్మిది దీక్షితారులుండిరి. నటరాజస్వామితోఁగలిసి మూఁడువేలదీక్షితారు లగుదురు. దీక్షితారనఁగా బ్రాహ్మణగురువు. ఆనాఁటి బ్రాహ్మణులు సంస్కృతద్రావిడములు వేదశాస్త్రములు విపులముగఁ జదువుకొని విద్యకుఁ దోడు

గసత్ప్రవర్తనఁ గలిగి యోగ్యతనే గౌరవించుచు విభూతి పిండికట్లు పిల్లజుట్టులుమాత్రమే కలిగి బ్రాహ్మణవేషధారు లగు నీకాలపు బ్రాహ్మణులతో నెందును బోలిక లేక యుండిరి. ఆదీక్షితారులు నందునివెంట వచ్చి వానికంటె నగ్రవర్ణము వారయ్యు వానికంటె నధములుగాఁ దమ్ముభా వించుకొని వానితోపాటు గుడి ప్రవేశింపక యున్న యనుచ రులను జూచి యాశ్చర్యము నొందిరి. అందుఁగొందఱు నం దుని మొగమున దేటపడుచున్న బ్రహ్మజ్ఞానమును వాని యందలి యీశ్వర తేజస్సునుం గనిపెట్టిరి. నందుఁడు వాని శిష్యులుఁ బాడినకీర్తనల శ్రావ్యముగ నాలకించిరి.

ఆప్రదక్షిణములు చేయునపుడు నందుని యుత్సా హము మునుపటికంటె వేయి రెట్లధికమయ్యెను. వానిమొ గమున వికాసము హెచ్చెను. "అదిశరత్కాలము. నందుఁడు ప్రదక్షిణముచేయునప్పటికి సాయంకాలమయ్యెను. ఆదినము కార్తికశుద్ధద్వాదశి యగుటచే నాఁటిరాత్రి యాకాశసరో వరమధ్యమున మొలచిన తెల్లతామరపువ్వు చందంబునఁ జం దమామ యుదయించి మహీమండలమంతయుఁ జల్లని కిరణ ముల వ్యాపింపఁజేసి చూచువారలను మహానందసముద్ర మున నోలలాడించెను. ఆచంద్రమండలమునుఁ జూచి నం

దుఃఖములోని యానంద ముప్పొంగఁ ‘‘జందమామ! చంద మామ! నన్నుఁ దెలిసికొనెదవు దారిఁ జూపు చందమామ’’ యని పాటలు పాడెనఁట. తక్కిన శిష్యులందఱు వానితోఁ గలిసి పాడిరి. అతఁడా సమయమునఁ బాడినపాట లనేకములు కలవు. అవి ద్రావిడభాషలో నుండుటచేత నిందుదహరించుటకు వీలులేదు. చిదంబరములో నడుగుపెట్టినది మొదలు నందుఁడు మూర్తీభవించిన భక్తిరసమో యన్నట్లు తన శిష్యులతోఁ గలిసి మూఁడుదినము లహోరాత్రములు విసుగువిరామములేక నాట్యమాడి పాటలుపాడి భగవత్కైంకర్యముచేసెను. మూఁడవనాఁటిరాత్రి చిదంబరములోనున్న దీక్షితారులందఱకు నొక్కసారియేస్వప్నము కలిగెనఁట. ఆస్వప్నములో నటరాజస్వామి సాక్షాత్కరించి నందుఁడు మాలవాఁడయ్యు మహాభక్తుఁడగుటచే వానిని నిరాకరింపక బ్రాహ్మణోత్తమునిగ భావింపవలయునని యాదేశించెనఁట. మఱునాఁడుదయమున దీక్షితారులందఱుఁ గాల్యకృత్యములం దీర్చుకొని స్నానములంజేసి యనుష్ఠానముల నిర్వర్తించుకొని మొగముల విబూదిపిండికట్లు మెఱయ మెడలరుద్రాక్షమాలికలు వ్రేల దేవాలయమునకుఁ బోయి సభచేసిరి. ఆసభలో నప్పయ్యదీక్షితారను వృద్ధబ్రాహ్మణుఁడు లేచి తనకు నటరాజస్వామి స్వప్నములోఁ బ్రత్యక్షమై యగ్నిస్నానముచే

యించి నందుని బ్రాహ్మణులలోఁ గలుపుకోవచ్చునని పలికి నట్లు సభాసదులకు విన్నవించెను. వయసున నతనికిఁ గనిష్ఠుఁడగు ఉప్పన్న దీక్షితారును తనకుఁగూడ నప్పయ్యా దీక్షితారునకుంబోలె కలవచ్చెనని విన్నవించెను. అంతట సుబ్బదీక్షితారు లేచి పై యిరువురు పెద్దలకు నమస్కరించి తనకుఁగూడ నట్టికలయే వచ్చెననిచెప్పి స్వప్నసామ్యమున కచ్చెరువందెను. నటరాజ దీక్షితారు నట్లే చేసెను. అనంతరము దీక్షితారు లొక్కరొక్కరె లేచి భగవంతుఁడు తమకుఁగూడ నట్లే యాదేశించెనని చెప్పిరి. అంతట దీక్షితారులందఱు మట్టమధ్యాహ్నము మిడిమిడి యెండలో నొక పవిత్రమైన యగ్నినిర్మించిరి. ఈనడుమ నందుఁడు భక్తివిశేషము చేమూర్ఛిల్లి యప్పుడప్పుడే మేలుకాంచి "నటరాజస్వామి బంగారుపాదములసన్నిధికి నేఁ బోవుచున్నాఁడ" నని యొక పాటపాడసాగెను. ఆపాట ముగిసినపిదప నందుఁడు మఱియొక పాట పాడఁబోవ నెంతకాలము ప్రార్థించినను నటరాజు దర్శనమీయనందుకుఁ జింతాక్రాంతుఁడు కాఁగాగానము చేయుటకు దుఃఖముచేత గొంతు స్వాధీనముగాకపోయెను. అంతలో దీక్షితారులు వానికడకుఁ బోయి యతఁడు విస్మయమొందునట్లు వానికి నమస్కరించ తమయద్భుత స్వప్నమెఱిఁగించి తమ సిద్ధముచేసిన యగ్నిహోత్రమున్న దక్షిణ

వీధికిఁ గొంపోయిరి. పరమభాగవతసత్తముఁ డగు నందుఁడు తన్నిమిత్త మేర్పడిన యగ్నిహోత్రమును జూచి యదియు నటరాజస్వామి యనియే భావించి "నాతండ్రియగు నీశ్వరుని పాదములు చందమామ కిరణములకన్న మలయమారుతముకన్నఁ దేట యూట నీటికన్నఁ దుమ్మెద ఝుంకారములతో నుండు తమ్మిపూలకన్నఁ జల్లఁగా నున్న" వని పలుకుచు నాయగ్నిహోత్రమునం బ్రవేశించెనఁట. ప్రవేశించి మేను కాలకుండనొకసారియైన నబ్బాయని బాధపడకుండ శరీరమునకు మచ్చయైన లేకుండఁ జెక్కుచెదరక చల్లనికోనేటిలో దిగి మరలివచ్చి నట్లె నందుఁ డగ్నినుండి యావలకు వచ్చెనఁట. వచ్చిన యాచండాల బాలునిం జూచి వేదమూర్తుల వంటి బ్రాహ్మణోత్తములు దీక్షితారురిట్లనిరఁట! నందా! నీవుపరమపవిత్రుఁడవు. నిన్నగ్ని దహింపలేదు. జలము తడుపలేదు, వాయు వార్పలేదు, ఖడ్గము నీమేను ప్రవేశింపలేదు. నీవు బ్రాహ్మణుఁడవు, నీలోనుండు చండాలత్వ మంతయుఁ గాలిపోయినది. నీవిప్పు డసంపూర్ణుఁడవు, సంపూర్ణుఁడవు, నిరాకారుఁడవు, సాకారుఁడవు, నంతర్వర్తివి, బాహ్యవర్తివి. ఆకాశముకంటె విశాలరూపము గలవాఁడ వనియు మహాపర్వతములకంటె నున్నతుఁడవనియు వేదములు ఘోషించుచున్నవి. నీవు స్త్రీని కావు. పురుషుఁడవు కావు. అట్టి

తనుఁడవు కావు. నిన్నెవ్వరెఱుంగలేరు. నీవు జ్ఞానాగ్నివలన దగ్ధుఁడవైతివి. ఆమహాగ్ని భూత భవిష్యద్వర్తమానముల యందగు నీయజ్ఞానములను గాల్చివేసినది.

అట్లు బ్రాహ్మణులకు వంద్యుఁడై నందుఁడు పరమప విత్రుఁ డయ్యెనఁట. అట్లు మానవుఁ డగ్నిహోత్రములోఁ బడి చెక్కుచెదరక బ్రతికివచ్చుట సాధ్యమగునా యని చదు వరులలో ననేకులకు సంశయము కలుగవచ్చు. వారిసందేహ నివారణమున కొక యుత్తరముకలదు. నందుఁ డగ్నిహో త్రములో దుమికెనాయని మనము సందేహింపనక్కఱ లేదు. మతావేశము ప్రబలమైనప్పుడు మనుష్యులున్మత్తు లవలెఁ బ్రవర్తింతురు. నోటికి శూలములు వేసికొనువారు, ముండ్ల పాన్పులమీఁదఁ బండుకొనువారు, మండువేసంగిలోఁ బంచాగ్నిమధ్యమునఁ దపములు సేయువారు, వర్ష శీతకాల ముల నీట నిలిచి నీమములు జరుపువారు, నిరాహారులై మేనుఁ గృశింపఁ జేయువారు, మెడకు గండకత్తెరలు వేసికొను వారు హిందువులలో నేఁటికి సైత మెందఱులేరు? తురకలు పీర్లపండుగలో నగ్నికుండములు చేసి పరుగుపరుగున నా నిప్పుల కుప్పమీఁద నడచి యేచేటును బొందకుండ నీవలకు వచ్చుటలేదు? ఆవిధంబుగనే నందుఁడు- గూడ భగవంతుఁ డే తనకుం దోడని నమ్మిన వాఁడగుటచేఁ దనమేలినవాఁడగు

నీశ్వరుఁడే తన్ను నిరపాయముగ నీవలకుఁ దోడ్కొని వచ్చు నని దృఢవిశ్వాసముగల్గి యానిప్పులమీఁదనుండి నడచిపోయి యుండవచ్చును. ఈవిధముగా నగ్నిప్రవేశము జరిగియుండ వచ్చును. అంతియె కాని చాలసేపు చిచ్చులోఁ గూర్చున్న వాఁడనియు దేహము వస్త్రములుఁ గాలలేదనియు నమ్ముటకు వీలులేదు.

అట్లు పావనమైన యగ్నింబ్రవేశించి వెలుపలకు వచ్చి నతోడనే నందునకు మనస్తాపముతీరెను. అపరిపూర్ణత్వము పోయి పరిపూర్ణత్వము వచ్చెను. దుఃఖమంతయు విచ్చి మొగ్గె సౌఖ్యము గలిగెను. తొల్లిటి మాలతనము పోయి నిజమైన బ్రాహ్మణత్వము కలిగెను. అనంతరము దీక్షితా రులు స్వస్తి చెప్పుచు నందుని దేవాలయమునకుఁ దీసికొని పోయి నటరాజస్వామిని జూపిరి. తల్లి నెడఁ బాసి దుఃఖపడు బాలుఁడైన జనని కనఁబడినప్పు డంతయానంద్రితతోఁ బోఁడు. ఆవు నెడఁ బాసిన దూడయైనఁ దల్లిం జూచినప్పుడంత వేగముగాఁ బరుగులెత్తదు. మకరందాసక్తిగల గండుతు మ్మెదయైన వికసించిన తామరపువ్వువద్ద కంత తమకముతోఁ బోదు. నందుఁడు తన చిరమనోరథమగు నటరాజ స్వా

డన్లు చేసెను. నీవు వేదపుష్పమకరందమవు. నీవు వేదామృతంబవు. నీవు బ్రహ్మానందమవు. నీవు మహానటుఁడవు. పరంజ్యోతివి. పరమదయాళుఁడవు. నాశనరహితుఁడవు.''

ఇక్కడికి నందుని కథ ముగిసినది. ఈచిన్నకథలో నద్భుతములు మహిమములుఁ గొన్ని కానఁ బడుచున్నవి. అన్నిఁటికన్న ముఖ్యమైన యద్భుతము నందుఁడు పరమేశ్వరునితోఁ నైక్యమగుట. పురాణాదులలోఁ జెప్పఁబడిన చిత్రకథలన్నిటిని విమర్శింపక నమ్మువారికి నందుని సాయుజ్యముక్తి యద్భుతముగాఁ గానఁబడదు. కాని లోకానుభవమును జక్కఁగా గుఱ్ఱేఁగి విమర్శనబుద్ధితో నీచరిత్రమును జదివిన వారు మాత్రము దానిని నమ్మరు. ఈసాయుజ్యముక్తి విషయకమైన యథార్థస్థితి యిట్లుండవచ్చును. నందుఁడు నటరాజస్వామి దర్శనముచేసినపిదప మునుపటికంటె నెక్కుడుగ భక్తి నెరపుచు లోకవ్యవహారవిముఖుఁడై పరమేశ్వరసేవఁ జేయుచుఁ దనజీవితశేషముఁ గడపి లోకులచేత నుత్తమోత్తముఁ డనిపించుకొని మరణమొంది యుండవచ్చును. అట్టిసజ్జనులు మరణమొందినప్పుడు మనవారు సర్వసాధారణముగ నతఁడు భగవంతునితో నైక్యమొందెనని చెప్పచుందురు. అంతే కాని యొకమనుష్యుఁడు లోకులందఱుఁ జూచు

చుండ నంతర్ధానము నొంది భగవంతునితోఁ గలిసిపోవుట యసంభవము. నందునికంటె నెక్కుడు భక్తిగలవారు విశేషజ్ఞానముకలవారు నానకు చైతన్యప్రముఖులు శంకర రామానుజాదులు సయితము తక్కిన మనుష్యులవలె మృతినొందిరి. మఱియు భగవంతుని యవతారములని పురాణములలోఁ జెప్పఁబడిన , శ్రీకృష్ణబలరాములు రామలక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్నులు సైతము ప్రాకృతమనుజులట్లు కాలధర్మము నొందిరి. అటులుండ సామాన్యమనుష్యుఁడైన నందుఁడు బ్రతికి యుండఁగానే సాయుజ్యముక్తిఁ బడసినాఁడనుట లోకవిరుద్ధమై యుండకమానదు. ఈయాక్షేపణము విన్నవారు కొందరు మనపూర్వు లనేకులు జీవన్ముక్తులయి రని పురాణముల వల్ల విందుము. నందుఁడు కూడ నట్టిజీవన్ముక్తుఁడు కాఁగూడదా యని యడుగవచ్చును. జీవన్ముక్తియన నెట్టిదో యించుక తర్కింతము. శంకరాచార్యుఁడు తన ద్వాదశ మంజరికాస్తోత్రమునందు జీవన్ముక్తి నీక్రిందివిధముగ వర్ణించి యున్నాఁడు

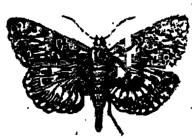
శ్లో. సత్సంగత్వే నిస్సంగత్వం । నిస్సంగత్వే నిర్మోహత్వం
నిర్మోహత్వే నిశ్చలతత్వం। నిశ్చలతత్వే జీవన్ముక్తిః॥

సజ్జన సహవాసమువల్ల నిస్సంగత్వము గలుగును. నిస్సంగత్వము వల్ల నిర్మోహత్వము గలుగును. నిర్మోహత్వము వల్ల నిశ్చలమైన యీశ్వర జ్ఞానము గలుగును.

ఆనిశ్చల జ్ఞానము వల్ల బ్రతికియుండియు ముక్తిఁ బొందిన వాఁడగు నని యాశ్లోకము యొక్క యర్థము, జీవన్ముక్తుఁ డనఁగా బ్రతికి యుండియు ముక్తి బొందిన వాఁడు వోలె నేయాసలులేక నేకోరికలులేక నిరంతరము పరమానందభరితుఁడై యుండు మనుష్యుఁడని యర్థము గాని యొక్కసారి యువ్వెత్తుగ నెగిరి స్వర్గముఁజొరఁబడువాఁడని యర్థము కాదు. సజ్జనసహవాసముచేసి కోరికల జయించి బ్రతికియున్నంత కాలము బ్రహ్మజ్ఞానియై యుండుటయే జీవన్ముక్తి.

నందుని చరిత్రముఁ జదువుటవల్ల మనము మఱియొక ముఖ్యవిషయము నేర్చికొనవచ్చును. ఈశ్వరభక్తునకు వర్ణభేదముతో నవసరములేదు. ఆతఁడు వేదములు చదువ నక్కఱలేదు. శాస్త్రములు చూడనక్కఱలేదు. గంగాది పుణ్యనదులలో స్నానముచేయనక్కఱలేదు. భక్తియే యీశ్వరుని వశపఱచుకొనును. భక్తియే మనుష్యుని నుద్ధరించును. భక్తియే మోక్షమునకు సోపానశ్రేణి. ఇదియే యీకథ ఫలితార్థము.

సమాప్తము.

పానుగంటి లక్ష్మీనరసింహారావుగారి గ్రంథములు.

	రు.	అ.
సాక్షి 1 వ భాగము.	2	0
,, 2 ,,	2	0
,, 3 ,,	1	8
,, 4 ,,	1	12
,, 5 ,,	1	0
,, 6 ,,	1	0
,, 7 ,,	1	4
,, 8 ,,	1	4
బుద్ధబోధసుధ	1	0
పాదుకాపట్టాభిషేకము	[illegible]	4
విప్రనారాయణ	1	0
రాధాకృష్ణ	0	12
కంఠాభరణము	1	0
విచిత్రవివాహము	0	12
ప్రచండచాణక్యము	1	0
సరోజిని	0	12
హాస్యవల్లరి	0	12
రాతిస్తంభము	0	10
కల్యాణరాఘవము	0	8
మాలతీమాల	0	[illegible]
పద్మిని	0	10

వలయువారు:—

శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వర బుక్ డిపో, రాజమండ్రి.